



LPGGz

Landelijk Platform GGz

Landelijk Platform
cliënten- en
familieorganisaties in
de geestelijke
gezondheidszorg

Postadres:

Postbus 13223
3507 LE Utrecht

Bezoekadres:

Maliebaan 71-H
Utrecht

T (030) 236 37 65

F (030) 231 30 54

E info@platformggz.nl

I www.platformggz.nl

Postbank 1948735

KvK Utrecht 30213449

Reactie op concept visie op jeugdzorg van Programmaministerie Jeugd en Gezin

12 januari 2010

Op 18 januari 2010 zijn de cliëntenorganisaties uitgenodigd om met DG M. Van Gastel van Jeugd en Gezin van gedachten te wisselen over de visie van Jeugd en Gezin op de toekomst van de jeugdzorg. Het Landelijk Platform GGz (LPGGz) maakt graag van deze gelegenheid gebruik om enige belangrijke aanvullingen over te brengen op de huidige concept visiedocumenten van Jeugd en Gezin die ons ter beschikking zijn gesteld ("concept hoofdlijnennotitie toekomst van de jeugdzorg" en "concept visie op opvoeden en opgroeien" d.d. 3 december 2009).

Het gedachtegoed van het ministerie van Jeugd en Gezin komt in grote lijnen overeen met onze visie op de toekomst van de jeugdzorg, maar er zijn een aantal punten die ofwel ontbreken ofwel onvoldoende belicht blijven.

Het LPGGz hoopt dat onderstaande aanvullingen alsnog in de onderhanden visie van Jeugd en Gezin kunnen worden geïntegreerd om tot een visie te komen waarbij de cliënt echt centraal wordt gesteld.

- **Erkenning van de ernst van "lichte" problematiek.**

- Het begint ermee dat de kwalificatie "licht" erg arbitrair en verwarrend is. Lichte problematiek kan het gevolg zijn van opvoedingsproblemen of tijdelijke tegenslagen in een kinderleven, waarbij de vrees voor overmedicalisering terecht is. Echter, als we het hebben over zogenaamd "lichte" psychiatrische stoornissen, dan kan dat een blijvende kwetsbaarheid betekenen en dan kan dat in het dagelijks leven tot grote beperkingen leiden en wel degelijk professionele hulp en ondersteuning vereisen. Door deze zeer verschillende groepen telkens onder dezelfde noemer te scharen, blijft de ernst van "lichte" problematiek onderschat.
- Onderschatting van de problematiek leidt tot onterechte negatieve beeldvorming, waardoor de toch al zware taak van opvoeders nog lastiger wordt. En erger nog, het leidt ertoe dat er geen structurele oplossing wordt gezocht voor een betere toegang tot hulp en een betere kwaliteit en samenhang van het hulpaanbod voor de zogenaamde "lichte" problematiek. Integendeel, door bijvoorbeeld de recente bezuinigingen op de AWBZ wordt de toegang tot professionele hulp alleen maar moeilijker.
- Uiteraard is het essentieel om zware problematiek adequaat te adresseren. Maar het is even belangrijk om ervoor te zorgen dat lichte problematiek niet zwaar wordt en om het verband tussen (lichte) ggz problematiek en het risico op structurele maatschappelijke problemen (criminaliteit, verslaving, probleemgedrag, overlast, armoede, uitsluiting) te onderkennen.



LPGGz

Landelijk Platform GGz

- Het belang van vroegsignalering en adequate vroeghulp wordt in de concept visie van Jeugd en Gezin benoemd, maar het is wel van belang dat de ernst van “lichte” ggz problematiek niet wordt onderschat. Ook voor lichte problematiek moet de lange termijn impact van vroegtijdig ingrijpen op zowel op het individuele welzijn van het kind en het gezin als op de maatschappij worden onderkend.

- **Structurele verbetering hulpaanbod over domeinen/stelsels heen.**

Momenteel is het hulpaanbod versnipperd, slecht georganiseerd en inefficiënt, met grote regionale verschillen. Hulp is aanbodgedreven in plaats van vraaggedreven, er zijn lange wachtlijsten, een bureaucratisch indicatieproces en de client heeft nauwelijks keuzevrijheid. Door onderzoek en analyse van de hulpbehoefte en gewenste hulp en het huidige hulpaanbod (ook alle innovatieve invloeden van de hulp op maat via het PGB) moet de hulpverlening structureel worden verbeterd vanuit clientperspectief, over de domeinen, stelsels, financieringsbronnen heen. Dit zal ook de totale maatschappelijke de kosten/batenverhouding gunstig beïnvloeden.

- **Ontwikkeling levensbreed – indien nodig levenslang - hulpaanbod.**

Jeugdigen met een chronische ggz problematiek hebben gedurende de levensloop een sterk wisselende behoefte aan hulp uit verschillende disciplines (medisch, therapie, begeleiding activiteiten of werk) in verschillende leefgebieden (thuis, werk, school, vrije tijd). Om hieraan tegemoet te komen moet levenslange begeleiding (bijv. een ‘levenscoach’) beschikbaar zijn, die soms op de achtergrond kan opereren en soms actief steunt en coacht. Dit hebben we “knipkaartzorg” genoemd, zie een nadere toelichting in het bijgevoegde “Werkdocument Jeugdzorg”. Deze levensbrede, levenslange visie op zorg lijkt aan te sluiten op de in de “concept visie op zorg bij opvoeden en opgroeien” genoemde “waakvlambegeleiding” (op blz. 3), maar dit is onvoldoende uitgewerkt. Hierbij hoort ook de vereenvoudiging van het huidige indicatieproces en oplossen van de wachtlijsten, wat een snelle toegang tot hulp naar behoefte in de weg staat.

- **Verbetering kwaliteit en beschikbaarheid van hulp.**

Belangrijke uitgangspunten zijn:

 - Uitgaan van de eigen kracht, eigen kwaliteiten en mogelijkheden van het kind en het gezin
 - Beschikbaarheid van hulp ongeacht woonplaats of etniciteit
 - Keuzevrijheid door transparantie, goede informatievoorziening en beschikbaarheid van hulp naar behoefte
 - Flexibele hulp op maat naar wens van de client, “zo licht als kan en zo zwaar als moet” (PGB is goed middel hiervoor, maar inzet van PGB moet wens van client zijn en niet gedreven door onbeschikbaarheid van hulp in natura)
 - Kwaliteitsinstrumentarium voor nieuw ontwikkeld hulpaanbod/aanbieders (m.n. door inzet PGBs)
 - Ontwikkeling van ombudsfunctie
 - 1 loket voor hulp. Hierbij zijn lokale steunpunten GGz i.s.m. de MEE organisaties van groot belang. Het ministerie van VWS is momenteel bezig met de ontwikkeling van een integrale visie op cliëntenondersteuning en het belang van lokale steunpunten GGz.



LPGGz

Landelijk Platform GGz

- **Verbetering toegang tot hulp.**

De omslachtige indicatieprocessen worden door Jeugd en Gezin benoemd als knelpunt. Aan vereenvoudiging van het indicatieproces zijn een aantal voorwaarden verbonden, zoals:

- Loskoppeling indicatiestelling van diagnosestelling. Ook kinderen/gezinnen die niet in een DSM-IV hokje passen, moeten toegang tot hulp krijgen.
- Procesmatige benadering van indicatiestelling, bijv. via verwijzing in de keten met toetsing achteraf (zoals ook benoemd in het Evaluatieonderzoek WJZ).
- Levensbrede indicatiestelling, dat wil zeggen integrale indicatie voor alle levenssterreinen (behandeling, begeleiding, wonen, onderwijs, werk, toeleiding naar werk, vrije tijd, gezin)
- Vraaggestuurde indicatiestelling: wat het kind – en het gezin – nodig heeft en wil en niet wat toevallig beschikbaar is. Ook keuze voor zorg in natura of zelf organiseren via PGB moet bewust gemaakt kunnen worden en niet omdat hulp in natura niet beschikbaar is.
- 1 loket voor indicatiestelling i.p.v. diverse loketten o.b.v. IQ- of harde leeftijdsgrenzen.

Het LPGGz volgt de discussie over indicatiestelling en een meer procesmatige benadering met belangstelling en ziet een uitwerking van de voorstellen in het Evaluatieonderzoek WJZ tegemoet.

- **Overheid biedt helder kader en waarborgt kwaliteit.**

Lokale inbedding van hulp wordt gepropageerd. Echter, de huidige gemeentelijk/provinciaal georganiseerde structuur van jeugdzorg (CJGs en BJZ) biedt onvoldoende garantie op kwaliteit van hulp. De kwaliteit en beschikbaarheid van hulp zijn nog te afhankelijk van de toevallige woonplaats van een client. Lokale inbedding is logisch en prima, maar de overheid moet zorgen voor heldere kaders en waarborgen voor kwaliteit (rol inspectie).

- **Actieve stimulering van sociale netwerken.**

Activering van sociale netwerken wordt genoemd als oplossing voor hulp aan gezinnen. Echter, de uitdaging – en dus benodigde inspanning – om sociale netwerken geactiveerd te krijgen, lijkt te worden onderschat. Het is in de huidige maatschappij gewoonweg niet vanzelfsprekend dat men elkaar helpt. Zelfs hechte vriendschappen verdwijnen al snel als er te vaak een beroep wordt gedaan op hulp. Er is meer voor nodig dan het “organiseren van mogelijkheden voor ontmoeting”, het gaat om een maatschappelijke omwenteling.

- **Pro-actieve opsporing kinderen met problemen die niet in beeld zijn.**

Vroegsignalering is een belangrijk thema, wat benoemd wordt in de concept visiestukken van Jeugd en Gezin. Echter, een grote uitdaging is het bereiken van kinderen die niet in beeld zijn of gezinnen die geen hulp zoeken, consultatiebureaus mijden en kinderen die rondzwerven en niet naar school gaan. Ook adequate zorg voor kinderen die momenteel in het verkeerde systeem zitten (bijv. in een cel of in de maatschappelijke opvang zonder aandacht voor hun psychische problematiek) vallen hieronder.

- **Echt integrale aanpak van jeugdzorg over domeinen en regeringsperiodes heen.**

In de “hoofdlijnennotitie” van Jeugd en Gezin, ontbreken Onderwijs en Werkgelegenheid als separate spelers in de schets van de partijen in de keten van jeugdzorg (op blz. 2). Onderwijs wordt hierin meegenomen als onderdeel van gemeentelijk voorzieningen en dat is veel te zwak. Onderwijs is een centraal deel van het systeem rond de jeugdige. In het onderwijs ligt de uitdaging om ervoor



LPGGz

Landelijk Platform GGz

te zorgen dat het potentieel talent van de jeugdige ontwikkeld wordt. Verder is de school een onmisbare bron voor vroegsignalering en wordt in het onderwijs extra ondersteuning en hulp geboden aan kwetsbare leerlingen, dus ligt daar formeel ook een “zorgfunctie”. Het is onverteerbaar dat veel kinderen, met name in een klinische setting, vaak lange tijd van onderwijs verstoken blijven. De scheiding van onderwijs en zorg loopt door alle niveaus heen, met soms dramatische gevolgen. Een andere speler in de keten die separaat benoemd moet worden, is SZW ofwel het UWV op praktijkniveau. Hier ligt een belangrijke rol in het begeleiden van jongeren/jong volwassenen met een beperking naar een werkend bestaan in plaats van de Wajong. Het LPGGz, is - samen met Kenniscentrum CrossOver en het UWV – bezig te onderzoeken hoe jongeren met een psychische beperking beter naar werk toegeleid kunnen worden (vervolgactiviteiten op het rapport “Werk in Behandeling”, d.d. december 2009).

Hoe verder?

Een integrale visie op jeugdzorg is een eerste stap. De echte uitdaging ligt in de verdere concretisering, uitwerking en implementatie van de visie en oplossing van de knelpunten van het huidige jeugdzorgsysteem. Het LPGGz pleit ervoor om nadere analyse en onderzoek te doen en op basis van gedegen inzicht een aantal oplossingsscenario's te beoordelen op voor- en nadelen. Pas dan kan een weloverwogen beslissing genomen worden over de wijze waarop een structurele verbetering van het systeem gerealiseerd kan worden.

Om te verhelderen welke analyses er moeten worden gedaan en welke stappen er moeten worden gezet, is als bijlage ter discussie toegevoegd het tweede concept van het “Werkdocument Jeugdzorg” van het LPGGz. Dit werkdocument bevat bouwstenen voor de visie op jeugdzorg die het LPGGz momenteel ontwikkelt en een indicatieve aanzet tot concretisering van deze visie. Het is een dynamisch document wat zal worden aangepast en uitgebreid op basis van voortschrijdend inzicht in de problematiek en behoeften van jeugdigen met ggz problematiek. Dit document wordt ter beschikking gesteld aan het programmaministerie van Jeugd en Gezin als input voor de opstelling van de Visie op Jeugdzorg van Jeugd en Gezin en de verdere uitwerking van deze visie. Het is essentieel om hierbij het client – ofwel klant - perspectief centraal te blijven houden.

Het Landelijk Platform GGz biedt graag medewerking aan bij de verdere uitwerking, in samenwerking met de andere clientenorganisaties.